

Ж.Б.Мольєр

«Міщанин-шляхтич»

*Комедія-балет
в 5 діях*

Історія написання

У 1669 році король Людовик XIV приймав у своїй резиденції у Версалі турецьких послів. Турків змусили довго чекати, а потім прийняли їх у галереї Нового палацу, що була прибрана надзвичайно розкішно. На вбранні короля було діамантів на чотирнадцять мільйонів ліврів.

Але турки не виказали очікуваного захоплення вбранням короля, і це не сподобалося Людовіку XIV. Він наказав придворному драматургові Мольєру і композитору Люллі написати п'єсу, яка б висміювала турків. Так, 1670 року було створено комедію «Міщанин-шляхтич».

Комедія викликала різку критику. Усі зрозуміли, що в п'єсі автор висміяв не турків, а представників аристократії та буржуа, які прагнули здобути дворянські титули.

Жан-Батист
Мольєр

Жан-Батист
Люллі

Жанр твору

«Висока комедія» – драматичний твір комічного характеру, що містить фарсові сцени, анекдотичні ситуації, висміювані людські типажі, але при цьому утверджує високу моральну ідею.

За формою – комедія-балет, фарсова комедія.

Фарс – театральна п'єса легкого, грайливого змісту із зовнішнім комічним ефектом.

Буфонада – комедійна гра актора, у якій використані засоби надмірного комізму, блюзнірства.

Дійові особи

Пан Журден — міщанин.

Пані Журден — його дружина.

Люсіль — дочка Журденів.

Клеонт — закоханий у Люсіль.

Дорімена — маркіза.

Дорант — граф, закоханий у Дорімену.

Ніколь — покоївка в Журденів.

Ков'єль — слуга Клеонта.

Вчителі: музики, танців,
фехтування, філософії.

Кравець. його учень.

Муфтії

Дія перша. Експозиція

Події твору відбуваються в Парижі, в будинку пана Журдена, який своєю працею (він спадковий торговець) заробив багато грошей і тепер щедро витрачає їх на вчителів і «дворянські» наряди, всіма силами намагаючись освоїти «шляхетні манери».

Учитель музики та учитель танців лестять «тонкому» смаку і «блискучим» здібностям Журдена, вони вважають, що їм дуже пощастило з паном:

«Ми знайшли саме таку людину, яка нам потрібна. Пан Журден з його божевіллям на дворянстві і на світському житті — це для нас просто скарб».

«Звичайно, панок наш — людина зовсім темна, плеще про все, не тямлячи нічого, і кожній нісенітниці аплодує; та за його гроші можна пробачити йому всяку дурість».

Учитель музики

«Розуміння

мистецтва в нього у гаманці, а похвала його — червінці...».

Учитель музики

“Він справді нічого не тямить, зате добре платить”.

Учитель музики

Дія друга. Зав'язка

Журден домовляється з учителями про те, що вони підготують балетну виставу, оскільки до нього завітає шановна гостя, маркіза Дорімена, шлюб з якою надав би Журденові право називати себе дворянином. Він просить учителя танців навчити його кланятися, а ще вихваляється своїм новим халатом. Кравець сказав, що вся знать ходить в таких, так що і він має.

Учителі музики і танців посварилися з учителями фехтування та філософії, бо кожий з них намагався ствердити своє право найбільшого впливу на Журдена і його гаманець.

Яку позицію в цій ситуації зайняв Журден?

«О! Бийтесь, товкмачте один одного, скільки влізе; я не втручатимусь; чого доброго, ще порвеш собі вбрання, вас рознімаючи. Дурень був би я, коли б устряв у вашу бійку, щоб і мені ще перепало!»

Учитель філософії має передати героєві основи всіх знань. Але чому ж пан Журден не хоче навчатися логіці, моралі, фізиці?

“слова ж які хитромудрі...”

*не бажає багато галасу
стримувати та плутанини
пристрасті*

А після занять з орфографії Журден зробив для себе дивний висновок:

“Сто чортів! Сорок років з гаком розмовляю я прозою, а мені таке ніколи й на думку не спадало”.

Журден пояснює вчителю філософії, для чого йому потрібні знання саме з орфографії.

«Я закохався в одну шляхетну даму і прошу вас дуже — допоможіть мені написати до неї ніжну записочку; я хочу її впустити цій дамі до ніг».

Учителю філософії не вдалося написати записочку маркізі краще, ніж це зробив Журден.

*“Прекрасна, маркізо,
Ваші чудові
оченята віщують
мені смерть від
кохання”.*

Журден був вельми не задоволений кравцем.

*Кравець
запізнився*

*Прислав
вузькі панчохи*

*Замовив
тісне взуття.*

Костюм пошив абияк , до того вкрав шмат матерії.

«Що ж це таке? Ви пустили квіточки головками донизу». «А крам оцей... від мого останнього костюма, що ви мені пошили!»

Учні кравця видурюють
у Журдена гроші,
звертаючись до нього:

*шляхетний пан,
Ваша вельможність,
Ваша ясновельможність,
Ваша величність.*

Дія третя. Розвиток дії

Служниця Ніколь висміює пристрасть господаря до «гостей із вищого світу». На її думку, вони мастаки тільки ходити до нього і наїдатися за його рахунок. Пані Журден зізнається, що їй совісно перед сусідами за поведінку чоловіка. *«Можна подумати, у нас кожен день свято: з самого ранку, то і знай, пілікають на скрипках, пісні кричать».*

Журден демонструє дружині та Ніколь мистецтво фехтування. Пан пропонує служниці вколоти його шпагою. Журден кричить, він не встигає відбити удар.

Пані Журден вважає, що з ним послужливі тільки тому, що він багатий і у нього можна зайняти грошей.

“Сто чортів! Усі мені дорікають, що я, мовляв, злигався з вельможними панами, а на мою думку, немає нічого приємнішого, як знатися з вельможним панством.

Від них маєш тільки повагу та шану. Далєбі, я дав би собі на руці два пальці відрубати, аби народитися вдруге – графом чи маркізом”.

У Журдена є посередник, справжній дворянин, граф Дорант. Через нього Журден намагається зблизитися з Доріменою, але насправді граф використовує його. Він сам хоче одружитися з Доріменою і позичає гроші в Журдена, щоб робити маркізі коштовні подарунки.

Журден вміє рахувати гроші, він знає, що Дорант заборгував п'ятнадцять тисяч вісімсот ліврів, але ладен позичити йому ще двісті для рівного рахунку. Пані Журден називає чоловіка «дійною короною».

Міщанин Клеонт просить у Журдена руки його дочки Люсіль, яку щиро кохає. Журден відмовляє йому, оскільки той не дворянин. Батька не цікавлять почуття дочки, він хоче «зробити з неї маркізу».

Клеонт надає перевагу своєму колу, де може відчувати себе незалежною і гідною людиною. Його обурює сама думка про яку-небудь перевагу дворянина над міщанином.

Юнак вважає, що всякий обман принижує людину:

«Негідно ховати своє справжнє походження, з'являтися під чужим титулом товариству на очі, вдавши з себе не те, що ми є насправді».

Клеонт – високопорядна людина. Його предки займали почесні посади. Він 6 років прослужив у війську, сам чесно нажив своє майно і прагне посісти «не останнє місце в товаристві».

Завдяки своїм внутрішнім якостям Клеонт піднімається значно вище не тільки за представників свого стану, а й багатьох аристократів.

Мольєр наділяє його благородними рисами характеру: освіченістю, здоровим глуздом, почуттям власної гідності, вірністю, здатністю на високі почуття, чесністю, твердістю моральних принципів. *«Я маю власні переконання і ніколи їх не зречуся», - говорить Клеонт.*

Дорант приводить Дорімену в будинок Журдена як свою знайому. Граф залицяється до маркізи Дорімени, бо вважає її багатогою вдовою. Все, що тут влаштовується для неї Журденом, Дорант видає за своє. Діамант, який подарував Журден Дорімені через нього, граф теж зараховує до своїх подарунків.

Дія четверта. Кульмінація

Дорант – збіднілий дворянин, світський франт, що вдає з себе впливову особу при королівському дворі. Він втратив честь, совість, людську гідність. А маркіза бачить у ньому привабливого багатого чоловіка зі шляхетними манерами.

Вона зворушена його численними букетами, щоденними серенадами, чудовим феєрверком на воді, дорогим подарунком – діамантом. Їхні стосунки побудовані на розрахунку, тут цінуються не справжні почуття, а гроші.

Під час обіду Журден намагається виявити свої почуття до маркізи, але його люб'язності перериває дружина і проганяє гостей. Вона дорікає чоловіку в тому, що він волочиться за маркізою. Дорант пояснює, що обід організував він для Дорімени, а Журден просто надав свій будинок для їх зустрічей.

Журдену здається, що граф так спритно все придумав, щоб виручити його, Журдена.

Ков'єль придумує, як обдурити Журдена.
Він підмовляє Клеонта переодягнутися в костюм «сина турецького султана», а сам виступає при ньому перекладачем. Ков'єль каже, що добре знав батька, Журдена, який був істинним дворянином. Він запевняє, що син турецького султана закоханий в Люсіль і має намір негайно одружитися з нею.

Син султана хоче також надати батькові своєї нареченої титул «мамамуші», тобто турецького дворянина. Журден з радістю погоджується.

Журден радіє, що стане дворянином, і починається комічна церемонія, буфонада, яку проводять «турки» – найняті Клеонтом актори і він сам, вдаючи сина турецького султана.

Турки, що танцюють, надівають під звуки музики на пана Журдена тюрбан, б'ють його під музику шаблями. А Муфтії промовляє:

*“Бийте, бийте,
не жалійте!”*

*“Не стидатись, не
кричати, коли хочеш
паном стати!”*

Дія п'ята. Розв'язка

Один за одним з'являються всі головні дійові особи — пані Журден, донька Люсіль, Дорант, Дорімена — і, дізнавшись, що відбувається, включаються в гру, кожний по-своєму використовує обдуреного Журдена. Він дає згоду на одруження Люсіль з Клеонтом, гадаючи, що видає її за сина турецького султана. Ніколь залишається з Ков'єлем.

А Дорант бере шлюб з Доріменою, переконуючи Журдена, що це хитрість, яка дозволить відвернути від його почуттів до Дорімени увагу пані Журден.

«От йолоп так йолоп! — характеризує у фіналі п'єси ошуканого Журдена Ков'ель. — Другого такого й у цілому світі не знайдеш!»

Проблематика

Місце людини в суспільстві.

Моральні ідеали.

Освіта.

Виховання.

Кохання

Гідність.

Сміх – "позитивний герой"

Засоби творення

комічного:

гумор,

іронія,

сарказм,

сатира.

Жанр – "висока комедія"

За формою –
комедія-балет,
фарсова комедія

Буфонада

Автор музики -

Ж.- Б. Люллі

Класицизм

1. П'єса має 5 дій.
2. Герої поділяються на позитивні і негативні.
3. "Три єдності":
місця (будинок Журдена);
часу (24 години);
дії (зосереджені навколо особи головного героя).

Дорант

Дорімена

вчителі

дружина

Клеонт

Люсіль

Ніколь

Ков'ель

Ж

Ж.- Б. Мольєр **"Міщанин-шляхтич"**

4 жовтня 1670

Тема

Прагнення багатого буржуа Журдена потрапити у дворянство.

Ідея

Викриття суспільних вад та людських недоліків дворянства.

Новаторство

1. Образи взяті з життя.
2. Герої поділяються на позитивні і негативні.
3. Побочні сюжетні лінії:
Клеонт-Люсіль
Дорант-Дорімена
Ков'ель-Ніколь.
4. Герой має різні риси характеру: і позитивні, і негативні.
5. Поєднання трагічного і комічного.
6. Діють не тільки прості люди, а й представники вищих кіл.
7. Використання інтриги і балету.